

Melekler günahsız değil mi? Onlarda kötü haslet ve hasiyetler olur mu? İmtihana tabi tutulurlar mı? Hz. Adem şeytanı orada tanımasına rağmen, cennetten atılmasına vesile olan şeytanın tuzağına nasıl düşüyor?

"Bu tâlim-i esmâ meselesi, ya Hazret-i Âdem Aleyhisselâmın melâikenin inkârlarına karşı mucizesi olup, melâikeyi inkârdan ikrara icbar etmiştir; yahut melâikenin, hilâfetine itiraz ettikleri nevi-i beşerin hilâfete liyakatini melâikeye kabul ettirmek için izhar ettiği bir mucizedir."(1)

"Yani, "*Sizin ketmettiğiniz şeyi bilirim.*" Şu mukavele ve mükâlemeden anlaşılıyor ki, İblisin enaniyeti, kibri, melâikeye sirayet etmiştir ve yaptıkları istifsara, bir taifenin itirazı da karışmıştır."(2)

Meleklerin isyan ve itiraz etme kabiliyetleri yoktur. Ancak, hikmetini anlayamadıkları olay ve hâdiselerin hikmetlerini merak edip sormaları mümkünattandır. Bu durum meleklerin fitratına zıt değildir.

"Melaikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur; makamları sabittir, tebeddül etmez." (Mektubat, On İkinci Mektup)

Bu ifadeye göre meleklerin makamlarının sabit olması şeytanların musallat olmamasına bağlanmış.

"Memleket geniş, fitratları safi, kendileri masum, makamları sabittir." (Sözler, On Beşinci Söz)

Bu ifadelerden **masum** kelimesi meleklerin günahsız, isyansız oldukları ifade ettiği gibi; masum kelimesinin kökünden de anlaşılacağı gibi hıfz ve ismet manasında yani **korunmuş olmak** manasını da ifade ediyor.

"Melaikeler ulüvv-ü şanlarından, şeytanları reddeder, kabul etmezler."
(İşaratü'l-İ'caz, Bakara Sûresi, 23-24. âyetin tefsiri)

Şeytanların **bir kısmının bir kısım şerri**, ihtilat olduğu takdirde bir kısım meleklerle sirayeti olabileceği; fakat fitratları safi olduğundan bu sirayet **daimi değil belki geçici bir insibağ** manasında olup, şer menbaı zail olunca sirayetin de zail olacağı anlaşılabilir:

"Ervah-ı habîse dahi, ahyarı takliden semavat memleketine gitmeğe teşebbüs edecekler. Çünkü vücutça letafet ve hiffetleri var. Hem şübhesiz tard ve reddedilecekler. Çünkü mahiyetçe şeraret ve nühusetleri vardır." (Sözler, On Beşinci Söz)

Melekler, şuurlu varlıklar oldukları için, her şeyi dinledikleri gibi, her şeyi duyup anlamaları da mümkündür. Bazı şeylerin, meraklarını celp etmesi, bazı şeylerin de onları hayrete sevk etmesi fitratlarına aykırı değildir. Hatta, bazı şeylere anlam verememeleri de mümkündür. Çelişkili gibi gördüğümüz şeyleri, anlamak için soru sordüğümüz gibi, onların da bu anlamda soru sormaları mümkündür.

Meleklerin, şeytanın itirazından etkilenmeleri de mümkündür. Kâinatta meydana gelen hâdiselerden ve olaylardan etkilenmeleri mümkün olduğu gibi, bir kulun sevap işlemesinden mesrur, günah işlemelerinden de müteallim olabilirler. Nâhoş kokuların olduğu yerlerden rahatsız olup oradan uzaklaşmaları ve güzel kokulara iltifat edip hoşlanmaları da gösteriyor ki, melekler bazı şeylerden etkilenebilmektedir.

Şeytanın, insanoğlunun yaratılışına karşı tavır alması, isyan ve itiraz etmesi, melekler tarafından bilinmektedir. Gerek insanların mahiyeti, gerek ise şeytanın ve bir grup cin tâifesinin itirazı, meleklerin de içinde bir ukde oluşturmuştur. Bu ukde, âyet-i kerimede geçen, **"İçinizde sakladıklarınızı da bilirim"** ifadesinden de anlaşılmaktadır.

Yani melekler, başta insanın yaratılış hikmetini anlayabilmiş değillerdi. Dışarıya mâsum bir soru gibi yansıyan konunun, meleklerin içinde farklı bir ukde oluşturduğunu ayetten öğreniyoruz. Yani Melekler, adeta, *"Nihâyetsiz hikmet sahibi olan Allah, nasıl olur da böyle zararlı bir mahlukun varlığına müsâade ediyor."* gibi

bir düşünceyi içinde taşıdıkları ve bu sebeple bunun hikmetini de sordukları söylenebilir.

Diğer taraftan, imanı zayıf veya münkir cinlerden bir tâife de, insanının yaratılışına İblis gibi itiraz etmektedir. Bu da melekler tarafından hissedilmektedir.

İşte melekelerin, kan dökecek ve fitne çıkaracak bir varlığın yaratılış hikmetini merak sâdedinde sordukları sorunun bir sebebinin de, İblis ve iblis gibi cinlerin itirazının etkisi olduğu ifâde edilmektedir.

Dolayısıyla başta İblis olarak, bir cin tâifesinin, kibir ve gururdan kaynaklanan itirazları melekler tarafından hayretle karşılanmıştır. Hayretlerini gidermek için de soru sormuşlardır. Ancak bu soru sormaları, hikmetini öğrenmek içindir. İsyân ve ret etmek için değildir. Tıpkı Hz. İbrahim (a.s.)'in, insanın yeniden dirilişi konusunda kalbinin tatmin olması için soru sorduğu gibi...

Orada imtihana tabi tutulan, melekler değil, İblistir. Melekler hikmeti anladıktan sonra tam bir itminan ile secdeye giderken, İblis hakiki hüviyetini göstererek isyân ve inkara sapmıştır. Melekler de bu imtihan sayesinde içlerindeki ukdeyi çözmüş oluyorlar.

Sorunun ikinci kısmına gelince;

Peygamberlerin hata ve kusurlarına İslam literatüründe **“zelle”** denilir. Zelle kelime olarak, beşeriyetten kaynaklanan hafif sürçme ve yanılma anlamına gelir ki, ismet sıfatına zıt bir durum değildir.

Peygamberler aslında günah işlemezler. Onlar **“ismet”** sıfatına sahiptirler. Ancak, istemeden bazı kusurlar işlemeleri de mümkündür. Şu kadar var ki böyle bir hata işleyen peygamber, hatasına devam etmez. Allah onu derhal uyararak hatadan uzaklaştırır, yanlışını düzeltir.

İsmet sıfatı aslında hiç günaha kabiliyet olmamak anlamında değil, günaha kabilken Allah'ın muhafaza etmesi anlamındadır. Öyle ise peygamberlerin de fitraten yanılma, hatta günah işleme potansiyeli vardır; lakin Allah onları bu raddeye getirmiyor.

Zelle, efdal (en üstün) olanı terkedip, fadıl (üstün) olanı yapmaktır, şeklinde de izah edilir (Ebu'l-Berekât Abdullah en-Nesefî, Tefsir, IV, 365). Bu izaha göre, zelle bir kusur olmaz. Fakat peygamberlere yakışan, daima en üstün olan davranışta bulunmak olduğu için, zelle işleyen peygamberin dikkati çekilir.

Üstad Hazretlerinin günah tabiri bu zelleye matuftur. Yoksa bizim algıladığımız gibi ismet sıfatına yakışmayan bir günah değildir.

Hikmet-i İlahi insanların yeryüzüne inip orada imtihana tabi tutulmalarını murat

ettiği için Allah, babamız olan Hazreti Adem (as)'ı o malum hata ile baş başa bırakmıştır ve O da o hatayı işleyerek murad-ı İlahiyi tahakkuk ettirmiştir. Yani burada kaderin ince bir planı söz konusudur.

Dipnotlar:

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Suresi 31-33. Ayetlerin Tefsiri](#)

(2) bk. [a.g.e.](#)